

Aleksandar Đurđev

A DNSZSZ KÖZSÉGI SZINTŰ ÁTSZERVEZÉSÉNEK ALAPVONALAI

Az új alkotmányos rendelkezések, a JKSZ Elnöksége 21. ülészakának politikai határozatai, Tito elvtárs és a Végrehajtó Iroda levele, valamint a JKSZ X. kongresszusán meghozott határozatok kiküszöbölték a Szocialista Szövetség öngazgatású szocialista társadalmunkban betöltött szerepével és helyével kapcsolatos eszmei dilemmákat és különböző elméleti közelítésmódokat. Az elmúlt időszakhoz képest tehát radikális lépés volt ez előre, hisz a közelmúltban különböző fölfogások uralkodtak a Szocialista Szövetség szerepével, helyével és politikai jellegével kapcsolatban.

Az elmúlt időszakban gyakran tartották a Szocialista Szövetséget párhuzamos politikai szervezetnek, kétségbe vonták osztályjellegét, s politikailag és eszmeileg semleges társadalmi szervezetnek tartották. Mindezek a nézetek és álláspontok egyenes következményei voltak a társadalmi-gazdasági viszonyok területén, s különösképpen a jövedelemelosztás és a többletmunka körében tapasztalt általános helyzetnek. A Szocialista Szövetségben ilyen körülmények között inkább csak a fórumokban folyó munkára tolódott át a hangsúly, az egyéb társadalmi-politikai szervezetekkel párhuzamos munka folyt, s hiányzott az álláspontok egysége, valamint az akcióegység. Az ily módon jellemezhető politikai helyzetben a Szocialista Szövetség elsősorban a gazdasági és politikai hatalmi központokra támaszkodott, valamint kisebb csoportokra, egyénekre, meghatározott rétegekre és megfelelő fórumokra.

Politikánk jelenlegi pillanatában egyre inkább érvényre jut a Szocialista Szövetség nyilvánvaló mulasztásainak kritikai felmérése, valamint a szervezett belső átalakulása azzal a céllal, hogy tevékenysége szervezettebbé, mozgékonyabbá és politikailag tartalmasabbá váljon. Ugyanakkor arra kell törekednünk, hogy a szervezet egyre szorosabb szervezeti és tevékenységi kapcsolatot építsen ki a legtágabb társadalmi és öngazgatási bázissal, minden öngazgatási szervezetbe és közösségbe tömörült dolgozóval és polgárral, valamint a társadalmi-politikai szervezetekkel.

A Szocialista Szövetségre jelentős szerep vár és fontos feladatok hárul-

nak öngazgatású társadalmi-politikai rendszerünk további fejlődésében. A JKSZ forradalmi irányvételének jegyében végrehajtott alkotmányos rendelkezések által a Szocialista Szövetségre még fontosabb és tartalmasabb szerep vár. A társadalmi-politikai rendszerben végrehajtott változásokkal összhangban szükségképpen változásokat kell végrehajtani a Szocialista Szövetség politikai szervezetén belül is.

A Szocialista Szövetség átszervezésével kapcsolatos alapvető módszerbeli megjegyzésünk az lenne, hogy nagy figyelmet kell szentelni az átszervezés sajátos és lényegi kérdéseinek. A Szocialista Szövetség társadalmunk jellegzetessége, amelyet igen nehéz a jogtudomány, politológia, szociológia és más társadalomtudományok klasszikus kategóriáival megmagyarázni. Ugyanakkor viszont a Szocialista Szövetség átszervezésének folyamatában figyelmet kell szentelni a valós társadalmi viszonyoknak, minden közeg sajátos fejlettségi szintjének, a társadalmi viszonyok összetettségének, a nyilvánvaló ellentmondásoknak, valamint a politikai szervezésben eddig elért sikereknek, de a hiányosságoknak is.

Minden más közelítésmód azt jelentené, hogy mellőznénk a lényegi kérdéseket és az átszervezést kizárólag szervezési-politikai kérdésnek tekintenénk.

A múltat elemezve megállapíthatjuk, hogy a Szocialista Szövetség más-más módon tett eleget feladatainak az idősaktól, a társadalmi közegetől és a konkrét politikai feladatoktól függően. Nyilvánvaló, hogy a Szocialista Szövetség politikai szubjektumaiként volt és van jelen, új öngazgatási mechanizmus, a szocialista öngazgatás megvalósításának tényezője, s ezenkívül társadalmunk szervezett és öngazgatási elkötelezettségű szocialista erőinek frontja.

A Szocialista Szövetség átszervezésének a következő feltevésekből kell kiindulnia:

- a) Lehetővé kell tenni a munkásosztály, valamint minden dolgozó és polgár számára, hogy politikailag szervezett tagjává váljon a szocialista erők egységfrontjának, amely döntő hatást fog gyakorolni a társadalmi fejlődés irányvételére és tartalmi meghatározóra.
- b) Szervezeti, anyagi és káderezempontból képessé kell tenni a Szocialista Szövetséget arra, hogy eredményesen eleget tehessen alkotmányos funkciójának.

A Szocialista Szövetség szervezetének alapja a dolgozó, amelynek különböző érdekei, szükségletei és felelőssége van. A dolgozót azonban nem mint egyént, hanem mint mindennapi munkájának és mindennapi életének szervezett részét tekinti. Látható tehát, hogy a szervezés igen széles alapokon nyugszik, sőt kifejezetten heterogén. E bázis egyes részei közötti ellentétek azonban nem osztályjellegűek, hanem a konkrét érdekek és szükségletek kifejezői, s nincs osztályjellegű meghatározottságuk. Az ér-

dekek és szükségletek egyeztetésének alapvető módszerei minőség tekintetében különbözőek; ide tartozik az öngazgatási megegyezés, a társadalmi megállapodás, a tervezés stb.

A DNSZSZ, a szervezett szocialista erők frontja

A szervezett szocialista erők politikai és akciófrontjának tézise többszörösen jelentős. E tézis egyáltalán nem új dolog politikai elméletünkben és korszerű politikai gyakorlatunkban. A Szocialista Szövetség a szocialista erők szervezett frontja volt és az is maradt. Ha volt is bizonyos különbség ezen a téren, akkor az elsősorban a szervezés mikéntjében, a tevékenység jellegében és a szervezet fönállásának alapvető célkitűzéseiben keresendő.

A mai viszonyok között, az új alkotmányos rendelkezések végrehajtásának idején az összes szervezett szocialista erők széles frontjaként tevékenykedő Szocialista Szövetségnek az aktivitása objektív szükséglet és politikai érdek, úgy a szervezetet alkotó összetevők, mint a Kommunista Szövetsége, a Szakszervezeti Szövetség, az Ifjúsági Szövetség, a Harcosok Szövetsége és minden más társadalmi szervezet szempontjából, amelyek a Szocialista Szövetség akcióegységének részei. Az alkotmányos rendelkezések megvalósítása és a társadalmi viszonyok kialakítása az összes szervezett szubjektív erők közös akciójával valósítható meg; a párhuzamos, gyakran nem egyeztetett, csak félig végrehajtott, sőt néha egymással ellentétes akciók nem hozhatnak eredményt. Az integrált politikai egységként átszervezett Szocialista Szövetség válik alkalmassá a szervezet múltjában és közelmúltjában tapasztalt mulasztások leküzdésére, ezek a mulasztások és fogyatékoságok különösen a liberalizmus idején voltak evidensek. A párhuzamos tevékenység, az eredménytelenség, a kettőzött munka és a Szocialista Szövetség elszigetelődése mind lényeges problémája a politikai és társadalmi fejlődésnek.

Az öngazgatású társadalmi-politikai rendszernek megfelel a Szocialista Szövetség ilyen szempontú szervezési platformja és tevékenysége. A társadalmi-politikai szervezetek önállósága csak akkor igazolt, ha a Kommunista Szövetség vezetésével és eszmei-politikai irányelveinek alapján jött létre, s minden szervezett szocialista erő közös frontjának közösségi jellegéből és megállapodásából ered. Külön hangsúlyozni kell, hogy a szervezett szocialista erők frontjának funkciója szorosan kapcsolódik a KSZ-hez, mivel a DNSZSZ politikai kezdeményezéseinek hordozója, valamint elindítója a Kommunista Szövetség. A Kommunista Szövetségnek harcolnia kell a Szocialista Szövetség keretein belül megvalósuló front politikai és akcióegységéért. A Kommunista Szövetség fenti szerepe a következőkben valósul meg: minden társadalmi kérdésben világos eszmei-politikai álláspontot alakít ki; a kommunisták minden társadalmi-politikai szervetben egységes akcióval küzdenek az álláspontok valórváltásáért;

a párt a tevékenység tartalmi meghatározóinak osztályjellegű gazdagításiért küzd, és a döntések során mindig az osztályjelleg hangsúlyozását tartja szem előtt; ugyanakkor nem téveszti szem elől a többi társadalmi-politikai szervezet önállóságát és felelősségét sem.

A DNSZSZ összegező-egyeztető funkciója

A Szocialista Szövetség összegező-egyeztető funkcióját tekinthetjük kifejezetten politikai, kizárólagosan gyakorlati-szervezési és jelentős elméleti kérdésnek is. A fenti kérdésekben létrejövő összhang előfeltétele a Szocialista Szövetség sikeres átalakulásának, a szervezet további fejlődésének és alkotmányos funkciói eredményes betöltésének.

A Szocialista Szövetség összegező-egyeztető funkciójának lényegét elméleti szempontból elemezni kell, ugyanakkor gyakorlati szempontból meg kell határozni. Erre nemcsak a teória, hanem a kifejezetten gyakorlati-szervezési okok miatt is szükség van. Az elemzésnek és a meghatározásnak a következő feltevésekből kell kiindulnia:

- A Szocialista Szövetség nem jelenti a kooperatív rendszer szervezési formáját;
- A Szocialista Szövetség nem egy mindent felölelő szervezet, nem jelenti a kollektív tagság formáját;
- A Szocialista Szövetség nem az egyes szervezeti küldöttségek egyesülése;
- A Szocialista Szövetség nem jelenti a csak fórumokon folyó tevékenység egybefogását.

A felsorolt feltevések a Szocialista Szövetség negatív meghatározói, s azt mutatják, hogy a szervezet tevékenységére mi nem jellemző, s amilyen a jövőben sem lehet.

A szervezési megoldások adekvát megválasztása szempontjából helyesen kell értelmezni a Szocialista Szövetség politikai-összegező szerepének lényegét. Az önigazgatói szocialista társadalom építésének időszakában, a más-más gazdasági, politikai, kulturális és egyéb viszonyok között szükség van egy közös, összetartó erőre, amely magában egyesíti az összes erőforrásokat; vagyis kialakítani a társadalom haladó erőinek politikai és akcióegységét és közösségét.

A Szocialista Szövetség mint társadalmi-politikai szervezet nem az egyetlen összegező tényezője társadalmunknak. A Szocialista Szövetség nem monopolizálja, s a jövőben sem monopolizálhatja a társadalomban az összegező funkciót. A Kommunista Szövetséggel az élen minden társadalmi-politikai szervezetnek összegező szerepe van. A Szocialista Szövetség összegező funkciójának keretében valósul meg a dolgozók és a polgárok tömeges részvétele a társadalmi ügyek intézésében, valamint a társadalmi érdekek kifejtése a legtömegesebb társadalmi bázis keretében. A Szocialista Szövetség községi szintű összegező funkciójának a szerve-

zet társadalmi alapjaiban munkálkodó alkotóelemeknek közös és egyeztető aktivitásán keresztül kell kibővülnie. A Szocialista Szövetség összegező funkcióját éppen ezért az osztályérdekek egységére, valamint az összes társadalmi-politikai szervezetek programjának és akcióinak egységére kell alapozni.

A Szocialista Szövetség összegező funkciója nem jelenti azt, hogy a szervezet fölérendelt helyzetbe kerül a többi társadalmi-politikai szervezettel szemben. Ellenkezőleg: a szervezet összegező funkciója biztosítja az összes politikai tényező aktivitásának egyeztetését az öngazgatás fejlődése érdekében. Ilyen föltételek között a Szocialista Szövetség a legalkalmasabb kerete és mechanizmusa az öngazgatás további fejlődésének. A Kommunisták Szövetségével az élén a szervezett szocialista erők frontjaként tevékenykedő Szocialista Szövetségnek meg kell valósítania egyeztető funkcióját, s szavatolnia kell a különböző érdekek megállapodáson, valamint megfelelő csoportosításon alapuló akcióegységét, és a döntések valóraváltását. A társadalmi-politikai szervezetek feladatainak helyes értelmezése céljából pontosan meg kell határozni, hogy az egyeztető funkció mely részét vagy vonatkozását valósítják meg a társadalmi-politikai szervezetek külön, s melyet közösen a Szocialista Szövetség keretein belül. Csak ily módon haladható meg az átviteli funkció, és szűnik meg a Szocialista Szövetség munkájában tapasztalt párhuzamosság.

A szocialista elkötelezettségű erők legszélesebb frontjaként tevékenykedő Szocialista Szövetség munkájának eddigi tapasztalata azt mutatja, hogy ez a szervezet még mindig nem affirmálódott a gyakorlatban megfelelő mértékben. Még korántsem vált olyan tényezőjévé az integrációnak, aminek kellene lennie, s nem vette még át teljes egészében azt a szerepet, amely a politikai és társadalmi megegyezés, valamint a különböző társadalmi érdekek egyeztetése terén reá vár. Mindennek számos oka van, amelyeket természetüknél fogva objektív és szubjektív kategóriákba sorolhatjuk be.

A Szocialista Szövetség szervei és tevékenységének formái

Eddigi fejlődése során a DNSZSZ saját szervezési struktúráját a konkrét társadalmi feltételekhez és az eléje tűzött társadalmi-politikai feladatokhoz igazította. A Szocialista Szövetség szervezeti fejlődése párhuzamosan haladt társadalmunk egészének általános demokratizációjával.

A Szocialista Szövetség szervezeti fejlődésének folyamatára alapvető tendenciaként jellemző, hogy mindig igyekezett meglegelni azokat a szervezési formákat, amelyek mentesek voltak a merev és szükségtelen szemantizmustól. A szervezet mindennapi politikai aktivitásában megmaradtak mindazok a formák, amelyek a gyakorlatban alakultak ki, s igazolták létüket. A Szocialista Szövetségnek mint társadalmi-politikai szervezetnek aktivitásában bekövetkezett változások kihatottak szervezési formáira is.

Mivel nem áll módunkban széleskörűbben elemezni, és összevetéssel vizsgálni a kommunális rendszer fejlődését és a Szocialista Szövetség szerveinek, valamint munkaformáinak evolutív fejlődését, meg kell állapítanunk, hogy a Szocialista Szövetségben folyó szervezési változások folyamata párhuzamosan haladt a községek politikai-területi szervezésének folyamatával. A helyi közösségek megalakításának folyamata ugyanakkor megfelelő változásokat követelt meg a Szocialista Szövetség tevékenységének módszerei és formái terén községi szinten is. Mindez azt mutatja, hogy a Szocialista Szövetség eddigi szervezeti kiépülése során a területi elv mindig fontos szerepet játszott.

A Szocialista Szövetség szervezeti tevékenységében domináló területi elv igen nagy mértékben korlátozta társadalmi-politikai szerepét, és lehetetlenné tette a tagság szélesebb körű és korszerű alapokon nyugvó részvételét a jelentős társadalmi kérdések megoldásában. A most következő átszervezés során éppen ezért nagyobb figyelmet kell szentelni az új tevékenységi formák bevezetésének vagy a régiéek bővítésének, hogy a Szocialista Szövetség valóban a szervezett szocialista erők frontjaként hasson a társadalmi szervezés minden szintjén.

A küldöttrendszer és a Szocialista Szövetség

A Szocialista Szövetség átszervezésének egyik legfontosabb kérdése a szervezet funkciójának meghatározása a küldöttrendszer megvalósításában. A Szocialista Szövetség szerepének meghatározása és akciópolitikai kijelölése jelenti a szervezet elkötelezését a munkásosztály alapvető érdekei, az öngazgatás további fejlődése, a politikai hatalom szervezése és funkcionálása mellett, valamint minden általános és egyéni érdek mellett. A szervezet elkötelezése egyben az érdekek egyeztetését is jelenti a munkásosztály alapvető érdekeivel.

A Szocialista Szövetségnek a küldöttrendszer megvalósításában vállalt szerepe kijelölésekor előbb alaposan át kell tekinteni a küldöttviszonyok működésének politikai dimenzióit. Az új viszonyok lényege abból áll, hogy a munkásosztály és a dolgozók közvetlenül hozzanak döntéseket, s ne csak megválasszák küldöttségeiket és küldötteiket, akik majd a nevükben döntenek. A Szocialista Szövetségnek a társadalmi bázisból kell kiindulnia a küldöttrendszer kiépítésekor, nem pedig a társadalmi-politikai közösségek és a társult munka szervezeteinek politikai hatalmi központjaiból. A küldöttrendszer lényege nem a küldöttségek és küldöttek megválasztásában rejlik — a választásokat az előző választási időszakokban figyelemre méltó eredménnyel vezette le a Szocialista Szövetség —, hanem a megfelelő feltételek megteremtésében, hogy a munkásosztály, a dolgozók és a polgárok magukévá tegyék a társadalmi élet összes lényeges kérdéseit, hogy ezekről a kérdésekről döntést hozzanak öngazgatási szervezeteikben és közösségeikben, valamint hogy hatalomgyakorlási és dön-

tési jogaiat munkahelyükról és szűkebb környezetükből átvigyék a társadalmi-politikai közösségek szintjére is.

A Szocialista Szövetség átszervezésével biztosítani kell a küldöttségek közti viszonyok egyeztetését, mégpedig olymódon, hogy ez az akció ne ösztönszerűen és találmóra menjen végbe, hanem a szervezetből irányított szervezett folyamatként.

A Szocialista Szövetségben, különösen községi szinten, jó szervezéssel és gyakorlattal kell megoldani sok fontos kérdést, például a küldöttségek munkájának összehangolását és egyeztetését, a küldöttek és küldöttségek megfelelő tájékoztatását, a társadalmi-politikai közösségek és a küldöttségek közti kapcsolatok kérdését, valamint azt, hogy a társadalmi-politikai közösségek döntései minél megfelelőbb módszerrel valósuljanak meg a gyakorlatban.

A gyakorlati tapasztalatok, különösen az új alkotmány meghozatalakor lefolytatott közvita tapasztalatai, valamint a Szocialista Szövetségben folytatandó közvitákról szóló dokumentum, amelyet igen csekély mértékben alkalmaztak a gyakorlatban, jó kiindulópontként használhatók az új szervezési megoldások kiválasztásakor.

Rezime

Osnove organizacije SSRN u opštini

Polazeći od ustavne uloge Socijalističkog saveza autor u članku posebno analizira ulogu ove organizacije posle usvajanja novog ustava, koja se ostvaruje na osnovama revolucionarnog kursa SKJ. Naglašavajući da je Socijalistički savez svojevrsna specifičnost jugoslovenskog samoupravnog društva, autor ističe da je nju teško objasniti i izraziti klasičnim kategorijama društvenih nauka, koje su uobičajene u pravnim, političkim i drugim naukama. Istovremeno, reorganizacija Socijalističkog saveza mora voditi računa i o realnim društvenim uslovima, konkretnoj razvijenosti svake opštine, složenosti društvenih odnosa, evidentnih protivurečnosti, postignutih rezultata i slabosti u dosadašnjem organizovanju. Svaki drugačiji pristup značio bi zanemarivanje suštine i svodjenje stvari isključivo na organizacione-politička pitanja.

Osnovni pravci organizovanja Socijalističkog saveza u opštini moraju biti usmereni u sledeća dva pravca: obezbeđenju radničkoj klasi i svim radnim ljudima i građanima da se politički organizuju u jedinstven front socijalističkih snaga, i drugo, organizaciono, kadrovsko i materijalno osposobljavanje Socijalističkog saveza da uspešno ostvaruje svoje ustavne funkcije. Osnova organizovanja mora da bude radni čovek i građanin, ali ne kao pojedinac, nego organizovan na mestu svakodnevnog života i rada.

Autor posebno analizira neka najznačajnija pitanja kao na primer: Socijalistički savez kao front organizovanih socijalističkih snaga, integrativno-kordinativna uloga Socijalističkog saveza, organi i oblici njegovog delovanja i uloga Socijalističkog saveza u ostvarivanju delegatskog sistema.

Summary

The basic principles of Organization of the Socialist Alliance of Working People in the municipalities

In view of the constitutional role of the Socialist Alliance the author of this article is particularly analysing the role of this organization, after the adoption of the new constitution, which is being fulfilled on the basis of the revolutionary course of the Yugoslav League of Communists. Emphasizing that the Socialist Alliance is a rather unique feature of the Yugoslav selfmanaging society, the author points out that it is difficult to explain and to express it in classical categories of social sciences, in those terms that are common in judicial, political and other sciences. At the same time, the reorganization of the Socialist Alliance has to take into account the real social conditions, the concrete development of each municipality, the complexity of the social intercourses, the obvious contradictions, the achieved results and the shortcomings in the organization so far. Any other approach would mean the disregard of the essentials and the reduction of the matter to an exclusively socio-political question.

The basic tendencies of the organization of the Socialist Alliance have to be in keeping with the following two guidelines, to safeguard the organization of the working class and all working people as well as every citizen, into a united front of socialist power, secondly the organizational and financial enablement of the Socialist Alliance for the successful realization of its constitutional function. The basic unit of the organization should be the worker and citizen, not as individual but rather comprised at the place where he lives and works.

The author of this article gives a special attention to the most significant matters as for instance: the Socialist Alliance as the front of the organized socialist power, the integrating and co-ordinative role of the Alliance, the organs and forms of its activity, and the role it has in the realization of the delegate system.